

Светлина Георгиева Колева: резюмета на рецензираните публикации на български и на английски език

Svetlina Georgieva Koleva: abstracts of the reviewed publications

Монография (хабилитационен труд)

MONOGRAPH

1. Калчев, П., и Колева, С. (2020). Садистични наклонности в юношеска възраст. Част 1. Скали за оценка. С.: Изток-Запад. ISBN:978-619-01-0719-4.

Резюме. Монографията е първа част от поредица от три книги, която описва задълбочено изследване на садистичните наклонности в юношество. Настоящата книга обхваща първата част на изследването и се фокусира върху методите за оценка. Личностните детерминанти на „всекидневния” садизъм са анализирани във втората част, а ефектите на садистичните тенденции върху поведението са представени в третата част. Теоретичните основи и основните дефиниции на садизма са представени в глава 1, както историческите концепции, така и съвременни познания за субклиничния или „всекидневния садизъм“, разглеждан като личностна характеристика. Представени са българските адаптации на пет самоописателни инструмента за оценка на садизма в юношеска възраст: (1) *Скала за садистично личностово разстройство*, разработена от кратката версия на Coolidge Axis II Inventory (CATI, Coolidge, 1993), българска адаптация с юноши и младежи (Калчев, CATI-S/BG, 1997; 2018). Скалата за садистично личностово разстройство е адаптирана в две версии: като част от CATI-S/BG с 8 айтема и като отделен инструмент с 10 айтема; (2) *Скала за садистични наклонности* (VAST, Paulhus & Jones, 2015); (3) *Скала за цялостна оценка на садистичните тенденции* (CAST, Buckels & Paulhus, 2014); (4) *Скала за оценка на садистичната личност* (ASP, Plouffe et al., 2017), (5) и *Шестфакторна скала за садизъм* (ЮСС-6), конструирана чрез факторни анализи на VAST, CAST и ASP, която представлява по икономичен начин шестте основни измерения на „всекидневния садизъм” в юношеството. Адаптирани са и други психометрични скали, предназначени да измерват на корелирани конструкти, с цел допринасяне за по-пълно разбиране на характеристиките и проявленията на садистичните наклонности. Част от тях са два въпросника за оценка на патологични личностни черти, конструирани на базата на дименсионалния подход в DSM-5: *Личностен въпросник за DSM-5-съкратена форма* (PID-5-SF, Maples et al., 2015) и *Личностен въпросник за DSM-5-кратка версия* (PID-5-BF, Krueger et al., 2013), както и скали за оценка на макиавелизъм, психопатия, озлобеност и липса на страх. За всеки един от инструментите са предоставени данни за надеждността, честотно разпределението, пола и възрастта.

Kalchev, P., & Koleva, S. (2020). *Sadistic tendencies in adolescence. Part 1. Assessment instruments*. S.: Iztok-Zapad. ISBN:978-619-01-0719-4.

Abstract. The book series details a study on sadistic tendencies in adolescence and is divided into three parts. This book encompasses the first part of the study and focuses on the assessment methods. Personality determinants of “everyday” sadism are analyzed in the second part and the effects of sadistic tendencies on behavior are presented in the third part. The theoretical background and the main definitions of sadism are presented in chapter 1, both the historical concepts and the contemporary knowledge of this phenomenon, which is understood as subclinical or “everyday sadism”. Bulgarian adaptations of five self-descriptive instruments for assessment of sadism in community samples are presented: (1) The Scale for sadistic personality disorder, developed from the short version of Coolidge Axis II Inventory (CATI, Coolidge, 1993), a Bulgarian adaptation with adolescents and young adults is made by Kalchev (CATI-S/BG, 1997; 2018). The Scale for sadistic personality disorder is adapted in two versions: as a part of CATI-S/BG with 8 items and as a separate instrument with 10 items; (2) Varieties of Sadistic Tendencies (VAST, Paulhus & Jones, 2015); (3) The Comprehensive Assessment of Sadistic Tendencies (CAST, Buckels & Paulhus, 2014); (4) The Assessment of Sadistic Personality (ASP, Plouffe et al., 2017), (5) and a Six-factor Youth Scale for Sadism (YSS-6), constructed by factor analyses of VAST, CAST, and ASP, which represents economically the six basic dimensions of “everyday sadism” in adolescence. Adaptations of other psychometric scales, which are designed to measure correlated constructs and could contribute to better understand the characteristics and manifestations of “everydaysadism” in adolescents are presented. These include two inventories that are constructed on the basis of the DSM-5 dimensional approach to personality disorders in terms of pathological personality traits: The Personality Inventory for DSM-5-Short Form (PID-5-SF, Maples et al., 2015), and The Personality Inventory for DSM-5, brief form (PID-5-BF, Krueger et al., 2013). Scales for measuring Machiavellianism, psychopathy, spitefulness, and fearlessness are also presented. For every one of the instruments, data for reliability, frequency distribution, sex, and age differences are provided.

Други публикации (Показател Г)

Монографии:

2. Колева, С. (2019). *Триархичен модел на психопатни личностни черти в юношеска възраст*. С.: Изток-Запад. ISBN:978-619-01-0452-0.

Резюме. Книгата описва българската адаптация на *Триархична мярка за психопатия* (Triaichic Psychopathy Measure, TriPM, Patrick, 2010b) с извадка от юноши. Инструментът е адаптиран на два етапа с данни от 1061 ученици на възраст от 14 до 18 години. Протоколите за юноши са разделени на две групи: (а) в Извадка 1 (N=467) структурата на TriPM е

изследвана чрез експлораторен факторен анализ (PAF и MINRES метод); (б) в Извадка 2 (N=437) структурата, извлечена от EFA, беше валидирана чрез конфирматорен факторен анализ (ML и RML методи с LISREL 8.72). Данните потвърждават трифакторната структура на TriPM с частична замяна на няколко айтема, така че българската версия на инструмента се състои от: (а) Невъздържаност (20 айтема); (б) Дързост (20 айтема) и (с) Бруталност (18 айтема). Същата процедура за оценка на факторната структура и психометричните свойства се прилага към *Тъмна триада - кратка версия* (SD3, Jones & Paulhus, 2014), която е инструмент, конструиран за оценка на трите социално отблъскващи черти на личността: макиавелизъм, нарцисизъм и психопатия. Представени са надеждността на компонентите TriPM и SD3 и стабилността на тест-ретест (N=130). Валидността на TriPM се подкрепя с данни от други скали за самоописание за психопатни черти, личностни черти на Тъмната триада, коравосърдечност/неемоционалност, нарцисизъм, екстернализирани проблеми на развитието, морална неангажираност и садистични тенденции. Накрая се обсъждат полови и възрастови различия и са описани и анализирани типичните прояви на трите фенотипни конструкта в юношеска възраст.

Koleva, S. (2019). *Triarchic model of psychopathic personality traits in adolescence*. S.: Iztok-Zapad. ISBN:978-619-01-0452-0.

Abstract. The book details the Bulgarian adaptation of the *Triarchic Psychopathy Measure*–TriPM (Patrick, 2010b) with an adolescent sample. Bulgarian TriPM was constructed in two stages with data from 1061 school pupils, age range 14 to 18. Adolescent protocols were divided into two groups: (a) in *Sample 1* (N=467) TriPM structure was derived by exploratory factor analysis (PAF and MINRES method); (b) in *Sample 2* (N=437) the structure extracted by EFA was validated by confirmatory factor analysis (ML and RML methods with LISREL 8.72). Data confirm the three-factor TriPM structure with partial replacement of few items, so that Bulgarian version of the instrument consists of: (a) *Disinhibition* (20 items); (b) *Boldness* (20 items) and (c) *Meanness* (18 items). The same procedure of factor structure assessment and psychometric properties is applied to the *Short Dark Triad* SD3 (Jones & Paulhus, 2014), which is an instrument that is constructed to assess the three socially aversive personality traits: *Machiavellinism*, *narcissism*, and *psychopathy*. The TriPM and SD3 components' reliability, and test-retest (N=130) stability are presented. TriPM validity is supported by measurement and structural models with data from other self-description scales for psychopathic traits, Dark Triad personality traits, callousness/unemotionality, narcissism, externalized problems, moral disengagement, and sadistic tendencies. Finally sex and age differences are discussed, and typical representations of the three phenotypic constructs are presented.

3. Колева, С. и Калчев, П. (2021). *Садистични наклонности в юношеска възраст. Част 2. Личностни детерминанти*. С.: Изток-Запад. ISBN 978-619-01-0864-1.

Резюме. Книгата описва подробно изследване на садистичните тенденции в юношеството, разделено в три части. Настоящата книга обхваща втората част и представя данни за конструктната валидност на мерките за садизъм, които са описани в първата част. Фокусът на интерес е разграничаването на възможни личностни детерминанти на всекидневния/субклиничния садизъм, тъй като появата им би увеличила вероятността от поведенческите прояви на тези наклонности. Връзките между патологичните личностни черти, както са формулирани в домейните на DSM-5: Негативен ефект, Отстраненост, Невъздържаност, Антагонизъм и Психотизъм, и садизма се оценяват чрез корелационни, регресионни анализи и структурно моделиране. Изследвани са връзките с Тъмната триада и резултатите показват наличие на най-силна връзка между всекидневния садизъм и психопатията. Конструирана е „Алтернативна тъмна триада“, състояща се от измерението Честност-Скромност от личностния модел на HEXACO, безстрашие, и озлобеност за изследване на садистичните тенденции в юношеството, като данните идентифицират основен ефект при предсказване на садизма в озлобеността. Освен това, връзките между предвкъването на негативния опит (обидчивост, негодувание, отмъстителност) върху негативните преживявания и садизма се оценяват, като и враждебните руминации подхранват садистичните тенденции. Получените резултати посочват важната роля на отмъстителността като личностна черта, най-силно свързана със садизма. Емоционалните и когнитивни компоненти на агресивността: гняв, враждебност, недоверие, и моралният скептицизъм също са включени в изследването като възможни важни детерминанти на садистичните наклонности. Връзките с емпатията (оценена с различни скали), морална неангажираност и садизмът са изследвани, като са установени отрицателни корелации както с емоционалния, така и с когнитивния компонент на емпатията.

Koleva, S., & Kalchev, P. (2021). *Sadistic tendencies in adolescence. Part 2. Personality Determinants*. S.: Iztok-Zapad. ISBN 978-619-01-0864-1.

Abstract. The book details a study of sadistic tendencies in adolescence, which has three parts. The current book encompasses the second part and presents data on the construct validity of sadism measures, which have been described in the first part. The focus of interest is distinguishing possible personality determinants of everyday/subclinical sadism, as their occurrence would increase the probability of sadistic tendencies' behavior manifestations. Relationships among pathological personality traits, as formulated in DSM-5 domains: Negative Affect, Detachment,

Disinhibition, Antagonism, and Psychoticism, and sadism are assessed via correlation, regression analyses and structural modeling. The links with the Dark Triad are studied and results demonstrate the correlation between everyday sadism and psychopathy is the strongest one. An “Alternative Dark Triad” consists of the dimension Honesty-Humility from HEXACO personality model, fearlessness, and spitefulness. It is studied in view of sadistic tendencies in adolescence and the main effect in predicting sadism is found in spitefulness. Furthermore, relationships between hostile rumination (offensiveness, resentment, vengefulness) on negative experiences and sadism are assessed and hostile rumination nurtures sadistic tendencies. The data we obtained identified the important role of vengefulness as the personality trait most strongly associated with sadism. The emotional and cognitive components of aggressivity: anger, hostility, distrust, and moral skepticism are also included in the study as possible important sadistic personality determinants. Finally, relationships with empathy (assessed with different scales), moral disengagement and sadism are investigated, and negative correlations are found in both emotional and cognitive empathy.

Статия:

4. Колева, С. (2017). Българска адаптация на Тъмната триада–кратка версия, *Сборник научни доклади от Осмия национален конгрес по психология, 207-222.*

Резюме. Докладът представя работата по българската адаптация на скалата *Тъмната триада–кратка версия* (Short Dark Triad, SD3, Jones & Paulhus, 2014), конструирана за измерване на три личностни черти: макиавелизъм, нарцисизъм и психопатия. Изследвани са 1062 юноши на възраст между 13 и 18 години. SD3 се състои от 27 айтема, по 9 за всеки от трите компонента. Оценката на факторната структура е извършена на два етапа, върху две независими извадки, с помощта на експлораторен и конфирматорен факторен анализ. Експлораторното изследване (N=489) извлича три фактора (при критерий за собствена стойност на фактора > 1), възпроизвеждащи оригиналната структура, с частично разместване на малък брой айтеми. Конфирматорният факторен анализ на SD3, върху втората извадка (N=452), тества и принадлежността на проблемните айтеми. Получени са данни за вътрешната съгласуваност и тест-ретест надеждността на SD3 върху извадка от 130 ИЛ. Конструктната валидност на SD3 е проверена чрез корелационни връзки и структурни модели с *Триархична мярка за психопатия* (Triarchic Psychopathy Measure, TriPM, Patrick, 2010). Получените резултати потвърждават възможностите за използване на SD3 с български юноши.

Koleva, S. (2017). Bulgarian adaptation of Short Dark Triad. *Thematic Proceedings from VIII National Congress of Psychology, 2017-222.*

Abstract. The current paper presents the working process and results of the Bulgarian adaptation of Short Dark Triad (SD3, Jones & Paulhus, 2014), a measurement, constructed to assess three socially aversive personal traits – Machiavellianism, narcissism, and psychopathy. Data are collected on adolescent sample (N=1062), age range: 13 to 18. SD3 consists of 27 items, 9 for each of the constructs measured. Factor structure of the scale is evaluated in two stages, on two independent samples with exploratory factor analysis (EFA), and with confirmatory factor analysis (CFA). EFA on Sample 1 (N=489) states for three factors (eigenvalue > 1), in accordance with the original structure, with partial displacement of few items. CFA on Sample 2 (N=452) tests the affiliation of the problem items. Test-retest reliability is measured on sample of 130 adolescents. For assessment of construct validity of SD3 correlational analysis and structural modeling with Triarchic Psychopathy Measure (TriPM, Patrick, 2010; Koleva, 2017) are performed. Results obtained confirm the perspectives of appliance of SD3 with Bulgarian adolescents.

Студии:

5. Колева, С., и Калчев, П. (2019). Личностен въпросник за DSM-5: кратка форма (PID-5-BF). Факторна структура, надеждност и валидност в българска юношеска извадка. Годишник на СУ, Книга Психология, 109, 115-154.

Резюме. Личностният въпросник за DSM-5: кратка форма (Personality Inventory for DSM-5 Brief Form, PID-5-BF, Krueger et al., 2013) е конструиран на базата на пълната 220-айтемна версия на PID-5 за оценка на патологичните личностни черти в съответствие с дименсионалния подход към личностовите разстройства в DSM-5. Инструментът е предназначен за скринингови цели и се състои от 25 айтема, оценяващи пет домейна: Негативен афект, Отстраненост, Невъздържаност, Антагонизъм и Психотизъм. Българската адаптация за юношеска възраст е извършена върху извадка от 994 юноши (910 пълни протокола), 379 момчета, 516 момичета, 15 непосочили пол, на възраст от 13 до 18 години. Установено е приемливо равнище на вътрешна съгласуваност, с оглед на броя на айтемите: в интервала от $\alpha=0,634$ (Отстраненост) до $\alpha=0,760$ (Невъздържаност). Структурата на PID-5-BF е оценена с експлораторен и конфирматорен факторен анализ. Резултатите възпроизвеждат петте оригинални фактора, но дават основание и за замяна на един от айтемите от Отстраненост с резервен вариант. За оценка на валидността е използвана Скалата за оценка на садистичната личност (Assessment of Sadistic Personality, ASP, Plouffe et al., 2017; Калчев, Колева, 2017). Резултатите от регресионните анализи показват два значими предиктора на садистичните тенденции: водещ е Антагонизъм и с по-слаб ефект е Невъздържаност. Получените модели показват по-добри обяснителни

възможности по отношение на ASP – Подчиняване (46,3% обяснена дисперсия), в сравнение с ASP – Търсене на удоволствие (39,4%). Идентифицират се разлики по пол: момчетата имат по-високи стойности по домейна Негативен афект, а момчетата по Антагонизъм и Невъздържаност. Получените данни дават основание PID-5-BF да се оцени като надежден и валиден инструмент с перспективи за използване за изследователски и приложни цели.

Koleva, S., & Kalchev, P. (2019). Personality Inventory for DSM-5: Brief form. Factor structure, reliability, and validity in bulgarian adolescent sample. *Annual of Sofia University "St. Kliment Ohridski", Psychology, 109, 115-154.*

Abstract. Personality Inventory for DSM-5 Brief Form (PID-5-BF, Krueger et al., 2013) is constructed upon full 220-item version of PID-5 for assessment of pathological personality traits, according to dimensional model of personality disorders in DSM-5. The inventory is intended to be used in screening procedures and consist of 25 items for five domains: Negative Affect, Detachment, Antagonism, Psychotism, and Disinhibition. Bulgarian adaptation for adolescence encompasses a sample of 994 adolescents (910 listwise), 379 boys, 516 girls, and 15 provided no gender information, age ranged from 13 to 18. Reliability of PID-5-BF is acceptable, regarding small number of items in each domain: between $\alpha=0,634$ (Detachment) and $\alpha=0,760$ (Disinhibition). Structure of PID-5-BF is assessed with exploratory and confirmatory factor analyses. Results reproduce the five original factors, but state for an exchange of one item of Detachment with a reserve option. Validity is tested with Assessment of Sadistic Personality (ASP, Plouffe et al., 2017; Kalchev & Koleva, 2017). Results from regression analyses state two significant predictors of sadistic tendencies: a leading effect of Antagonism, and weaker of Disinhibition. Derived models show better explanatory power in ASP–Subjugation (46,3% variance explained), than ASP–Pleasure-seeking (39,4%). Gender differences are identified: girls show higher rates on Negative Affect, boys score higher on Antagonism and Disinhibition. Results obtained confirm psychometric properties of PID-5-BF and show opportunities for appliance in future research and practice purposes.

6. Калчев, П., и Колева, С. (2019). Личностен въпросник за DSM-5: съкратена версия (PID-5-SF). Факторна структура, надеждност и валидност в българска юношеска извадка. *Годишник на СУ, Книга Психология, 109, 63-114.*

Резюме. Настоящата студия представя българската адаптация за юношеска възраст на *Личностния въпросник за DSM-5: съкратена версия* (Short 100 items Version of Personality Inventory for DSM-5, PID-5-SF, Maples et al., 2015), разработен въз основа на

алтернативния модел на личностовите разстройства в DSM-5, при който оценката се основава на патологични личностни черти (25 фасети), организирани в пет големи домейна – Негативен афект, Отстраненост, Невъздържаност, Антагонизъм и Психотизъм. Събрани са данни за 1333 юноши от 8.–12. клас, от които с пълни данни – 1103 лица. След конструиране и използване на Скала за непоследователно отговаряне броят им е редуциран на 1050 – 421 момчета, 608 момичета, 21 с непосочен пол (възраст от 14 до 18 години, $X=15,98$; $SD=1,19$). Надеждността на въпросника е задоволителна, като варира между $\alpha=0,811$ до $0,907$ за домейните, и между $\alpha=0,544$ до $0,896$ (с медиана от $0,769$), за фасетите. Факторната структура на PID-5-SF е оценена с експлораторен и конфирматорен факторен анализ в две независими извадки, като се потвърждава очакваната петфакторна структура, но са налице основания за промяна в разпределението на четири от фасетите: Ограничен афект, Подозрителност, Поемане на риск и Ригиден перфекционизъм. Резултатите водят до различна структура на българската версия на PID-5-SF по всички домейни с изключение на Психотизъм. Валидността е изследвана чрез връзки със Скала за оценка на садистичната личност (Assessment of Sadistic Personality, ASP, Plouffe et al., 2017; Калчев, Колева, 2017), на базата на корелационни и регресионни анализи. На равнище домейни Антагонизъм е основният предиктор на всекидневния садизъм. На ниво фасети водещи са ефектите на Коравосърдечност и Измамност, като данните показват и по-слаби ефекти на Грандиозност (от домейна Антагонизъм) и Перцептивна дисрегулация (от Психотизъм).

Kalchev, P., & Koleva, S. (2019). Personality Inventory for DSM-5: Short form. Factor structure, reliability, and validity in bulgarian adolescent sample. *Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski“, Psychology, 109, 63-114.*

Abstract. Current study presents Bulgarian adaptation for adolescence of Short 100 items Version of Personality Inventory for DSM-5 (PID-5-SF, Maples et al., 2015), based on the alternative model on personality disorders in DSM-5. This dimensional model differentiates pathological personality traits (25 facets), organized in five broad domains: Negative Affect, Detachment, Antagonism, Psychotism, and Disinhibition. Data are collected on 1333 adolescents (1103 listwise). A scale of inconsistent responding was constructed and sample size was reduced ($N=1050$), 421 boys, 608 girls, and 21 provided no gender information, age ranged from 14 to 18, $X=15,98$; $SD=1,19$. Reliability of PID-5-SF is satisfactory, varying between $\alpha=0,811$ and $0,907$ for domains, and for facets from $\alpha=0,544$ to $0,896$ (median $0,769$). Factor structure was analyzed and validated in separate samples with exploratory and confirmatory factor analyses. Expected five-factor structure was confirmed, with evidence suggesting change in distribution in

four facets: Restricted affectivity, Suspiciousness, Risk taking, and Rigid perfectionism. Results state for a different structure of the Bulgarian version of PID-5-SF on all domains, except Psychotism. Validity was tested with correlation and regression analyses with Assessment of Sadistic Personality (ASP, Plouffe et al., 2017; Kalchev & Koleva, 2017). On domain level, Antagonism was identified as the main predictor of everyday sadism. On facet level, leading effects were showed by Callousness and Deceitfulness, weaker predictive power by Grandiosity (from Antagonism) and Perceptual dysregulation (from Psychotism).

7. Калчев, П., Колева, С., Андреева, Л., Ханчева, К., Кръстева-Симеонова, В., Стайкова, С., Джонова, А. (2018). Факторна структура на Въпросник за проблемни личностни черти в детска възраст. *Годишник на СУ. Книга Психология, 108, 50-81. ISSN (online): 0204-9945.*

Резюме. Изследването представя оценка на факторната структура на *Въпросник за проблемни личностни черти в детска възраст* (Child Problematic Traits Inventory, CPTI, Collins et al., 2014) в извадка от български деца от предучилищна възраст. Данните се базират на рейтингови оценки на учителите. Резултатите, получени в две независими извадки върху общо 1220 изследвани лица, с помощта на експлораторен и конфирматорен факторен анализ, дават основание за замяна на част от оригиналните айтеми за оценка на междуличностната дименсия (Претенциозен, манипулативен) и добавяне на нови признаци. Конструираната по този начин междуличностна дименсия в българската версия на инструмента води до (а) по-добри дискриминиращи възможности по отношение на другите две дименсии (афективна и поведенческа); (б) разграничаване на два компонента (Претенциозен и Манипулативен); (в) балансирана оценка на трите дименсии, на базата на еднакъв брой айтеми. Оценката на два типа йерархични модела: с фактор от втори ред и бифакторен модел, потвърждават емпиричните основания за използване както на общия бал, така и оценката на равнище компоненти. Данните свидетелстват за високи равнища на надеждност (вътрешна съгласуваност) на трите дименсии, както и за специфични възрастови промени и разлики по пол. Получените резултати позволяват да се оцени Въпросникът за проблемни личностни черти в детска възраст като полезен инструмент, предназначен за изследователски и приложни цели в предучилищна възраст. Бъдещите насоки за изследване обхващат валидиране с външни променливи, както и оценка на поведенческите проблематика, способността за емпатия и просоциалното поведение; оценка на проблема в начална училищна възраст и разширяване на кръга на оценяваните

променливи, с включване на показатели за успешно функционирането в социалните отношения и учебната дейност.

Kalchev, P., Koleva, S., Andreeva, L., Hancheva, C., Krasteva-Simeonova, V., Staykova, S., & Djonova, A. (2018). Bulgarian adaptation of child problematic traits inventory. *Annual of Sofia University "St. Kliment Ohridski", Psychology, 108, 50-81.*

Abstract. The results about the factor structure of Child Problematic Traits Inventory (CPTI, Collins et al., 2014) Bulgarian adaptation with preschool children are presented. Teachers filled in rating scales and these data (N=1220) were divided into two independent samples for separate confirmatory and exploratory factor analyses. The results of these factor analyses indicated it would be beneficial to replace some of original items of the Interpersonal dimension (Grandiose/Deceitful) with newly constructed items. The new version of the Interpersonal dimension in the Bulgarian translation of the inventory (a) has better discriminative characteristics in relation to the other two dimensions of CPTI (Affective and Behavioral); (b) better discriminates the two components of the Interpersonal dimension (Grandiose and Manipulative); (c) assesses in a balanced way the three evaluated dimensions based on equal number of items. Two types of hierarchical models are assessed: a second-order factor model and a bifactor model. Data attest to high levels of reliability (internal consistency) of all three dimensions as well as to specific age changes and gender differences. Based on the results obtained, CPTI can be regarded as a useful inventory for assessing psychopathic traits in preschool children and could be applied in research and in practice. Future research should aim at validating the results with external variables, as well as at assessing behavioral problems, ability to empathize and behave pro-socially; evaluating the problematic traits of school children together with indicators of successful social and school functioning.

Глава от книга:

8. Колева, С. (2018). Враждебност и агресия в юношеска възраст като предиктори на агресивно, просоциално и отбягващо поведение. В: А. Хамбургер (ред.). *Травма, доверие и памет. Социална травма и помирение в психоанализата, психотерапията и културната памет, 223-233.* Ню Йорк: Рутлидж. ISBN:978-1-78220-447-3.

Резюме. Агресията и тормозът в училище са сериозни съвременни проблеми, провокирали широк кръг от изследвания. Всяка форма на насилие от една група към друга има дългосрочни последици в обществото. Историята на българското общество е история на тоталитарен режим и социално потискане на една група от хора поради идеологически

различия. Феноменът училищна агресия може да се разглежда и от тази перспектива, а именно като последица от предишно насилие, която се възпроизвежда на всяко ниво на междуличностните отношения. Тази глава се фокусира върху реакциите в конфликтни ситуации в училищна среда. Да бъдеш жертва на тормоз е хроничен стрес, който често води до травматични реакции. Получените резултати сочат, че агресивното поведение в юношеска възраст може да бъде предсказано от враждебността. Установява се и директен ефект на импулсивността върху прогнозирането на агресията.

Koleva, S. (2018). Hostility and empathy in adolescence as predictors of aggressive, prosocial, and avoidant behavior. In: A. Hamburger (Ed.) *Trauma, Trust, and Memory. Social Trauma and Reconciliation in Psychoanalysis, Psychotherapy, and Cultural Memory*, 223-233. New York: Routledge. ISBN:978-1-78220-447-3.

Abstract. Aggression and bullying at school are serious contemporary problems that have provoked a wide range of research. Any form of violence from one group towards another has long-term effects in society. The history of Bulgarian society is a history of a totalitarian regime and social suppression of one group of people due to ideological differences. The phenomenon of school aggression could be viewed also from that perspective, namely as an after-effect of prior violence, which is reproduced at any level of interpersonal relations. This chapter focuses on reactions in conflict situations in the school environment. Being a victim of bullying is a chronic stressor that often results in traumatic responses. Results obtained suggest that aggressive behaviour in adolescence could be predicted by hostility. This, together with impulsivity, showed direct effect on predicting aggression.